

Jak a kde získávat kompetence pro správu a ochranu zvukových nosičů

7. prosince 2020

Helena Novotná

Obsah

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

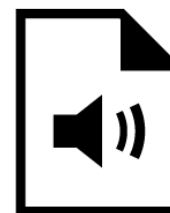
VÝZNAM SPRÁVY A OCHRANY ZVUKOVÝCH NOSIČŮ

PRACOVNÍCI ZAJIŠŤUJÍCÍ SPRÁVU A OCHRANU ZVUKOVÝCH NOSIČŮ

> KDE ZÍSKAT KOMPETENCE <

PROJEKT NOVÝ FONOGRAM

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Zvukový dokument X zvukový nosič

„pramen, jehož informačním obsahem je zaznamenaný nebo nahraný zvuk. Konkrétním druhem zvukového dokumentu / nosiče může být např. gramofonová deska“

(https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/zvukove_dokumenty_-_terminologicky_slovník.pdf)

„Dokument, jehož obsahem je zvukový záznam v analogové či digitální formě. Běžně se používají záznamy hudebního díla či mluveného textu, ale vyskytují se též záznamy zvuků určených k použití jako zvukové efekty či zvuková kulisa.“ (TDKIV)

Zvukové kulturní dědictví

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Zvukové nosiče z hlediska typu

Mechanické – fonoválčky, gramofonové desky

Magnetické – fonodrát, magnetofonový pásek, audiokazeta

Optické – kompaktní disk, Blu-Ray disk

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Paměťová instituce

*„Knihovny, archivy, muzea, výzkumné ústavy, univerzity, jejichž cílem je **ochrana a zpřístupňování** dokumentů kulturního dědictví.“*

(TDKIV)

*„(...) archivy, muzea a knihovny a další instituce, jejichž posláním je **uchovat historické a kulturní dědictví země**. Z pohledu archivní legislativy to jsou archivy a kulturně vědecké instituce, kam se řadí knihovny, muzea, galerie, památníky, veřejné výzkumné instituce a vysoké školy.“*

(WANNER, Michal. Základní pravidla pro zpracování archiválií. Druhé, doplněné a rozšířené vydání. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2015. ISBN 978-80-86466-78-1.)

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Principiálně se paměťové instituce odlišují v pojetí svých fondů (sbírek) a předmětů péče:

Archiv	Muzeum (galerie)	Knihovna
Archivním fondem je soubor archiválií, který vznikl výběrem z dokumentů vytvořených činností určité fyzické nebo právnické osoby, organizační složky státu nebo územního samosprávného celku; archivní sbírkou soubor archiválií navzájem propojených jedním nebo několika společnými znaky (§2 písm. g) a h) zákona č. 499/2004 Sb.). Archivní fondy a archivní sbírky jsou souhrně označovány jako archivní soubory .	Sbírkou muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy; tvoří ji soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností. (§2 odst. 1 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy)	Knihovním fondem je organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor knihovních dokumentů (§2 písm. c) zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon)
Archiválií je takový dokument, který byl vzhledem k době vzniku, obsahu, původu, vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem vybrán ve veřejném zájmu k trvalému uchování a byl vzat do evidence archiválií; archiváliemi jsou i pečeti, razítka a jiné hmotné předměty související s archivním fondem či s archivní sbírkou, které byly vzhledem k době vzniku, obsahu, původu, vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem vybrány a vzaty do evidence (§ 2 písm. e) zákona č. 499/2004 Sb. ve znění zákona č. 167/2012 Sb.)	Sbírkovým předmětem je věc movitá nebo nemovitost nebo soubor těchto věcí, a to přírodnina nebo lidský výtvar. Jsou to ... písemnosti a tisky, negativy, fotografie, filmové záznamy, kresby a náčrtky vážící se k jednomu tématu či jedné osobnosti ... (§ 2 odst. 2 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy; § 2 odst. 2 písm. d) vyhlášky Ministerstva kultury 275/2000 Sb.)	Knihovním dokumentem je informační pramen evidovaný jako samostatná jednotka knihovního fondu knihovny (§ 2 písm. b) zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon)

(WANNER, Michal. Základní pravidla pro zpracování archiválií. Druhé, doplněné a rozšířené vydání. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2015. ISBN 978-80-86466-78-1.)

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

V jakých jiných institucích se mohou nacházet zvukové nosiče?

Ostatní typy paměťových institucí

Televize

Rozhlas

Soukromé subjekty

Příklad – Paměť národa.

(Facebook Paměti národa)

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Dva problémy:

Funkční centrální evidence zvukových nosičů – **schází**

Národní zvukový archiv - **neexistuje**

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

*„Právě na nás závisí, zda-li v přelomové době, ve které se nacházíme, budeme působit jako nemilosrdní kulturní barbaři a vandalové nebo jako nositelé kultury a tradice, kteří vybudují pevný most mezi dědictvím minulosti a budoucnosti.“
(Michal Škopík, 2010)*

1910 – profesor Zubatý, ČAVU

1932 – Karel Čapek, článek v Lidových novinách

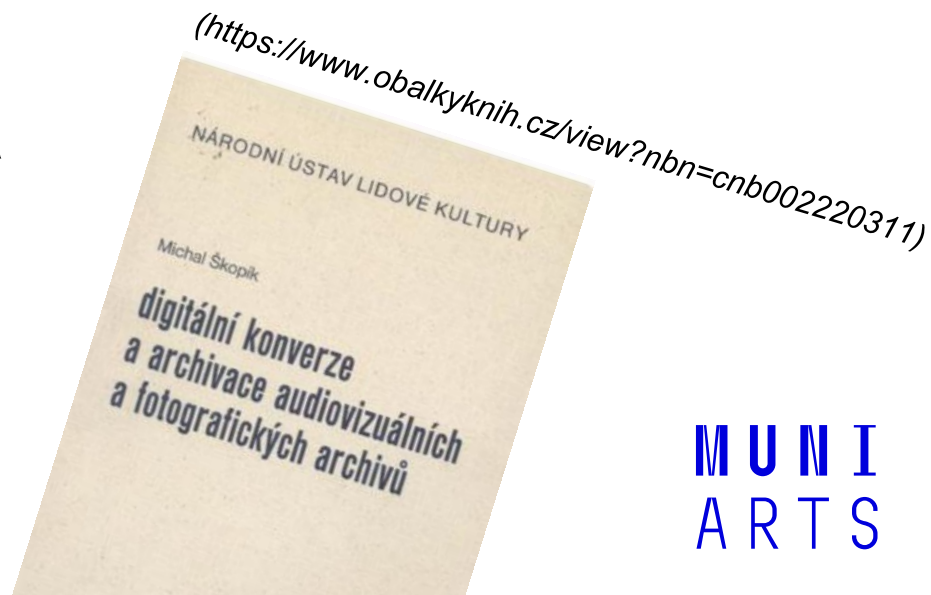
Začátek 90. let – ČRo

1997-1999 – aktivity národní sekce skupiny IAML, Vojtěch Mojžíš a Julius Hůlek

1998 – Julius Hůlek a Michal Hora

1999 – Michal Škopík

2010 – Michal Škopík publikuje >

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

2011 – Filip Šír

(<https://nfa.cz/wp-content/uploads/2015/11/Filip-Sir-Virtualni-narodni-fonoteka-a-Michal-Skopik-Narodni-ustav-lidove-kultury-1024x682.jpg>)

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

2013 – spuštění portálu Virtuální národní fonotéka

„VNF má za cíl informovat o existenci, místě uložení a podobě daného zvukového dokumentu.“ (<https://www.narodnifonoteka.cz/>)

2013-2014 – zahájení spolupráce s KISKem

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

2014 – založení Pracovní skupiny pro ochranu, digitalizaci a zpřístupňování zvukových dokumentů ČR

2015 – návrh **Koncepce ochrany, digitalizace a zpřístupňování zvukových dokumentů**, viz <http://goo.gl/sH5D50>

(GÖSSEL, Gabriel, Iva HOROVÁ, Michal INDRÁK, Filip ŠÍR, Michal ŠKOPÍK a Petr ŽABIČKA)

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

2016 – přestup Filipa Šíra do Národního muzea

2018 – Národní technická knihovna přebírá portál Virtuální národní fonotéky

A další úspěch:

Péče a ochrana zvukových dokumentů v koncepčních dokumentech

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020

„Dlouhodobým úkolem systému knihoven je zajistit trvalé uchování tradičních knihovných dokumentů (knihy, periodika, zvukové záznamy apod.).“

„Uchovat národní zvukové dědictví“.

„Zajištění ochrany a dlouhodobého uchování zvukových záznamů“.

Implementace Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017–2020

„Pokračovat v digitalizaci knihovných fondů a rozšířit ji na další typy dokumentů z oblasti kulturního dědictví (... zvukové dokumenty atd.); podporovat převod dříve pořízených dat do podoby odpovídající aktuálním standardům“.

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

Státní kulturní politika na léta 2015 - 2020 (s výhledem do roku 2025)

„ (...) Bez včasné digitalizace hrozí ztráta jeho obsahu vzhledem k nevratné fyzické degradaci původních nosičů záznamu. V souvislosti s tím je třeba systematicky řešit celý okruh souvisejících problémů a pověřit instituci, která bude v této oblasti vykonávat koncepční, metodické a koordinační činnosti.“

Integrovaná strategie podpory kultury do roku 2020

„ohrožení fondu zvukových dokumentů v knihovnách, muzeích, archivech a dalších institucích (opotřebení analogových nosičů, fyzický rozpad materiálu magnetofonových pásů a některých typů gramodesek) z důvodu nedostatku financí na jejich digitalizaci jako jedinou možnou formu záchrany“

„digitalizace jako jediná cesta jak zachránit sbírky zvukových dokumentů před postupným fyzickým rozpadem nosičů (...)“

ZVUKOVÉ NOSIČE V ČR

2018-2022 – projekt NAKI Nový fonograf, který vede Filip Šír

viz <https://novyfonograf.cz/>

poznejte garanty našich pracovních týmů

GARANTI PRACOVNÍCH TÝMŮ

Filip Šír

Národní muzeum

Zuzana Petrášková

Národní knihovna ČR

Martin Lhoták

Knihovna Akademie věd ČR

Michal Lorenz

Masarykova univerzita

**MUNI
ARTS**

MUNI
ARTS

VÝZNAM SPRÁVY A OCHRANY ZVUKOVÝCH NOSIČŮ

K čemu je tato oblast potřebná?

„The nation’s sound collections are under threat, both from physical degradation and as the means of playing them disappear from production. Global archival consensus is that we have approximately 15 years in which to save our sound collections by digitising them before they become unplayable and are effectively lost.“

(projekt *Save our Sounds*, British Library, <https://www.bl.uk/projects/save-our-sounds#>)

Kterých oborů se situace dotýká?

Archivy, knihovny, muzea

Televizní a rozhlasové společnosti

Soukromé nahrávací společnosti

Firemní archivy

Výzkumné instituce

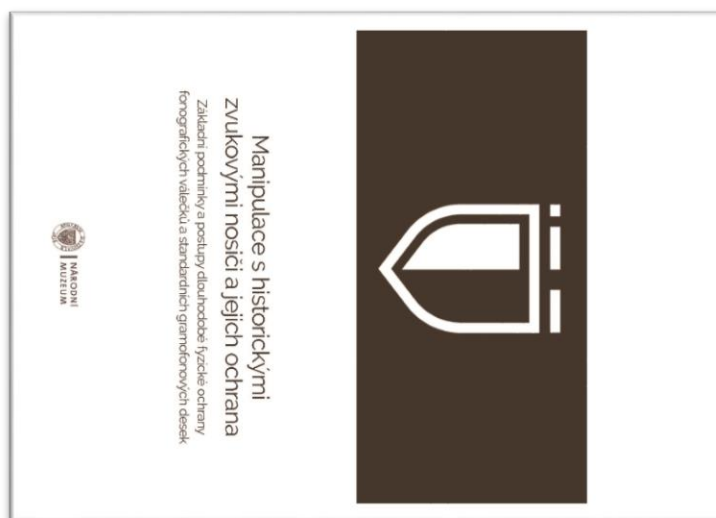
Muzejnictví, archivnictví, knihovnictví, oblast kultury

Jaké jsou nároky na péči a uchovávání zvukových nosičů?

Záleží na složení a velikosti sbírky nebo fondu.

- **ARSC Guide to Audio Preservation**, dostupná z <https://www.clir.org/wp-content/uploads/sites/6/pub164.pdf>
- **Preservation Self-Assessment Program** <https://psap.library.illinois.edu/collection-id-guide>

– anebo ..

MUNI
ARTS

**PRACOVNÍCI ZAJIŠŤUJÍCÍ SPRÁVU
A OCHRANU ZVUKOVÝCH NOSIČŮ**

Jací pracovníci zajišťují správu a ochranu zvukových nosičů?

- kurátor akustických sbírek, nebo jen kurátor
- knihovník, katalogizátor, knihovník odborného úseku, pracovník oddělení dokumentace, skladník, externista (dobrovolník), technický pracovník (zvukař), programově provozní pracovník, manipulant, historik, odborný rada, archivář

Proč jsou pro tuto oblast potřební specialisté?

MUNI
ARTS

> KDE ZÍSKAT KOMPETENCE <

KDE ZÍSKAT KOMPETENCE

..“ souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot umožňující uplatnění a osobní rozvoj jednotlivce. (...) Vyjadřují **předpoklady k výkonu určitého souboru činností**. Říkají, **co má zaměstnanec znát, umět a jak se má chovat.**“ (<http://kompetence.nsp.cz/>)

STUDENT x SOUKROMÁ OSOBA x PRACOVNÍK INSTITUCE

	KOMPETENCE	ZNALOSTI	DOVEDNOSTI
JAK K NIM	- Praxe - Vlastní zájem, sebevzdělávání - Zapojení se do projektu	- Prameny (viz mgr.p. HN) - Konference (IASA, ARSC,...) - Zkušenější kolegové	- Praxe - Projekty

KDE ZÍSKAT KOMPETENCE

Kurátor v Národní soustavě povolání:

*"Kurátor **vytváří sbírku** v kulturní či paměťové instituci, zpracovává, **uchovává** a prezentuje movité kulturní nebo přírodní dědictví."*

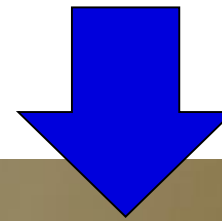
<http://nsp.cz/jednotka-prace/kurator>

V popisu práce mj.:

- Odborná tvorba, správa a evidence sbírkových předmětů příslušného oboru či mobiliárních fondů.
- Správa depozitářů sbírkových předmětů a mobiliárních fondů.
- Vědecké zpracování, ochrana a prezentace sbírkových předmětů příslušného oboru či mobiliárních fondů.

MUNI
ARTS

PROJEKT NOVÝ FONOGRAF

O PROJEKTU VÝSTUPY PROJEKTU NAHRÁVKY TÝMY AKTUALITY

NASLOUČEJME ZVUKU HISTORIE

(<https://novyfonograf.cz/>)

Jaké budou výsledky projektu?

- certifikované metodiky
- software (Tvorba nových modulů pro produkční a archivační nástroj ProArc či digitální knihovnu Kramerius nebo Národní diskografickou databázi.)
- dvě monografie - jedna zaměřená na téma digitalizace, druhá na historii snah o vybudování Národního zvukového archivu v průběhu 120 let historie zvukových nosičů
- řada odborných článků
- prakticky zaměřené workshopy

Viz

<https://novyfonograf.cz/vystupy-projektu/pripravovane-vysledky/>

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

helena.novotna@mail.muni.cz